სამშობლო

ხუთშაბათი
17 სექტემბერი.
წელიწადი I.

ფასი: წლიურად 8 მ., ნახევარი წლით 5 მ., თვიურად 4 აბ. ცალკე ნუმერი ერთი შაური. დამატებით 7 კ. წლიური ხელის მომწერლებს გაზეთის ფასი შეუძლიათ ნაწილ-ნაწილად გადაიხადონ. ხელის მოწერის დროს 3 მ., და ნარჩენი კიდევ ნაწილ-ნაწილად. განცხადების ფასი: ჩვეულებრივი სტრიქონი პირველ გვერდზე პეტიტით ღირს 15 კაპ., უკანა [illegible] 10 კ. სხვა ადგილებიდან კავკასიის გარეშე მიღებულ განცხადებათა ფასი: სტრიქონი პეტიტი ტექსტის წინ 20 კაპ., უკან 15 კ. სამგლოვიარო განცხადების დებედვა თითოჯერ ნაშუადღევის 2 საათ. ღირს 3 მ. 2 საათს შემდეგ 4 მან.

№ 177 ყოველდღიური საპოლიტიკო და სალიტერატურო გაზეთი № 177

ტელეფონი № 76.

„სამშობლო დედის ძუძუი, არ გაიცვლების სხვაზედა,
ორივ ტკბილია ძმობილო, მირჩევნის ორსავ თვალზედა,
როგორც უფალი, სამშობლოც ერთია ქვეყანაზედა.“

ტელეფონი № 76.

საპოლიტიკო და სალიტერატურო გაზეთი „სამშობლო“
ყოველკვირეული სურათებიანი დამატებით

გაზეთი ღირს: ერთი წლით 8 მანეთი, ნახევარ წლით 5 მან. ერთი თვით—ოთხი აბაზი. ცალკე ნუმერი ერთი შაური, დამატებიანი 7 კ. მისამართი: ქუთაისი, რედაქცია „სამშობლოს“.
ვსთხოვთ ომში დაჭრილთა და მოკლულთა ნათესავ-მეგობრებს მოგვაწოდონ მათი სურათები.
რედაქტორი ი. თ. ცინცაძე.

შაბათს, 19 სექტემბერს, სოფ. ახალჯალას (ლეჩხუმის მაზრა) გელოვანთა საგვარეულო ეკლესიაზე გადახდილ ორმოცი დღის წირვა და პანაშვიდი აწ განსვენებულის ლეჩხუმის მაზრის თავად-აზნაურთა წინამძღოლის

თაეად იასონ დავითის ძის გელოვანის

სულის მოსახსენებლად, რასაც გულითადის მწუხარებით აუწყებენ ნათესავთ, მეგობართა და ნაცნობთ განსვენებულის ქვრივი კნ. ივდითი მერაბის ასული, ძე თ-დი შოთა გელოვანი და მეუღლე მისი კნ. ელენე ფარსადანის ასული, ბიბო ნიჟარაძისა ქმარშვილით, დისწული კნ. პაშა ახვლედიანისა ქმარშვილებითა და შვილის-შვილნი გუგულა და ზინა
„ კვიტაშვილის ასულნი. 2—2

ქალაქის თეატრი

19 სექტემბერს, ცნობილი ახალგაზდა მომღერალი **ვარ. ლოთაქიფანიძე** გამართავს

კონცერტს.

ხუთ განყოფილებათ.

1. **ალ. ფერეთელი** წაიკითხავს მოკლე რეფერატს **ხელოვნებაზე.**
2. წარმოდგენილი იქნება დრამატიული ეტიუდი ილ. ჭავჭავაძისა.

დედა და შვილი.

მონაწილეობას მიიღებენ:
ქ-ნი ეპიტაშვილისა და ი. ჟღენტი.

3. **კონცერტიული განყოფილება:** მონაწ. მიიღ.: ბ-ნი **ვარდენ ლოთაქიფანიძე,** თბილისიდან მოწვეულნი: (ა) პროფ. თბილისის მუზიკალურ სასწავლებლისა, ცნობილი იტალიური ოპერის არტისტი ბ-ნი **ბროჯი-მუტტინი** (დრ. ბარიტონი), ბ) ქ-ნი **ე. ა. ხოარინა** (მეცო სოპრანო) და ქ-ნი **ანდრონიკაშვილ-ციცი-შვილისა** (პიანინო), სკრიპკის დამკვრელი ბ-ნი კარაგოზიანი და ვიოლონჩელის დამკვრელი ბ-ნი ხაჩატუროვი შეასრულებენ სხვადასხვა ოპერის არიებს და რომანსებს.

4. სალიტერატურო განყოფილება. მონაწილეობას მიიღებენ: ქ ნი ჩარექოვისა, ბბ. დ. თოიმაშვილი, ბ. იაშვილი, გუტ, გ ტაბიძე, ია ეკალაძე, ვ. რუხაძე, შადვა დადიანი, შოთა დადიანი, ილ. ბახტაძე და ილ. ჟღენტი.

5. ისევ კონცერტიული განყოფილება: სხვათა შორი ბ-ნი **ლოთაქიფანიძე** შეასრულებს **ქართულ რომანსებს.**

დაუკრავს ორკესტრი. დაწვრილებით ათეშებსა და პროგრამებში.
დასწყისი სადამოს 8 საათზე.

ანონსი: ქვირას, 20 სექტემბერს **გალაქტ. ტაბიძის** **სალამო** ქალაქის თეატრში. დაწვრილებ. შემდეგ. ანონსი:

იგეჭდება და ამ დღეებში გამოვა
გასასყიდათ ახალი გამოცემა **სამსონ დათეშიძის ქართული დედანისა** **და სამხატვრო ნიმუშებისა.**

მ. დუნდუას ქალთა სასწავლებელი მდგომარე 1915 წ. ენკენისთვიდან **გადაკეთდა** საშუალო კერძო პროფესიონალურ **სასწავლებლათ, ოთხკლასიან პროგიმნაზიის კურსით.** სასწავლებელში სრულიად მოუმზადებელი ბავშვებიც მიიღებიან. თავისუფალი ადგილი უმეტეს კლასშია. სწავლის ფასი ჩვეულებრივ: საანბანოსა და სხვა კანონიერ კლასებში 20 მანეთი, ხოლო პროგიმნაზიულ კლასებში 25 მანეთი.
მოლაპარაკება დილის 9—2 საათამდი შეიძლება.
მისამართი: ბალახვანის ქუჩა, იოსებ ბაქრაძის სახლებში. თვ.

ქ. ქუთაისი.
ექიმი ქალი **უენევის უნივერსიტეტის დოქტორი მედიცინისა**
ლ. ა. კეტლერი-დადუნაშვილისა
ღებულობს შინაგან და ქალთა ავათმყოფობით
სნეულებს დილის 9—12 საათ. ტ საღ. 5—6 ს.
ქარვასლის ქუჩა, (კლასიკურ გიმნაზიის პირდაპირ) ადანაიას სახლები.
თვ. 275

გაიხსნა 15 ენკენისთვიდან **საპანდიტრო**
„რეიმსი“ და „გრანდ-კაფე“
ქუთაისში, გიმნაზიისა და ვორონცოვის ქუჩის კუთხეში, ქართული თეატრის გვერდით. 8—1

ელექტრო **„რადიუმი“** თეატრი
ხუთშაბათიდან, 17 სექტემბრიდან, ახალი საუცხოვო პროგრამა.
ღამე ანტერონის კუნძულზე. სანახაობა.
სენსაცია! სეზონის თაიგული!
ჯეელი გმირი.
ძლიერი დრამა უკანასკნელ ომის ამბებიდან ორ ნაწილათ. დიადი საყურადღებო სანახაობა.
ბიესა ნათამაშებია ფირმის საუკეთესო არტისტებისაგან.
ვენეციური ბულაკი. მხიარული კომედია ორ ნაწილათ.

ანონსი: ორშაბათიდან 21 სექტემბრიდან ნაჩვენები იქნება სენსაციური სურათი გაგრძელება **მილიონერების ბიჯნოზის ბავშვების ძებნ.** 5 და 6 სერია 5 ნაწ.

საყოველთაოთ ვაცხადებ, რომ გავხსენით სააგენტო დამზღვევ (სტრახის) საზოგადოებისა
„რუსეთი“ („როსსია“),
სადაც შეიძლება **დაზღვევა** სიცოცხლისა და უბედურ შემთხვევებისაგან,
პირადათ მოსალაპარაკებლათ ვთხოვ მობრძანდენ დილის 10 ს-დან ნაშუადღევის 1 საათ. და საღამოობით 4 საათ.—7 საათ. ჩვენს კანტორაში ქ. ქუთაისში, ორპირის ქუჩაზე, ხაკუთარ სახლში, ქალაქის მეორე ავთიაქის ზემოთ. მსურველთ შეუძლიათ აგენტის სახლში მიწვევით დაიზღვევონ თავი. ტელეფონი № 26
წერილობით შეკითხვაზე პასუხი დაუყონებლივ მიეცემა.
თ. აგენტი დამზღვევ საზოგადოებისა **დავით სიმონის ძე ლოლოგერიძე.**

ქუთაისის ქალაქის გამგეობა
აუწყებს იმ პირთ, რომელთაც სურთ სასწავლებლის ადგილის მიღება ქალაქის პირველ დაწყებითი სასწავლებელში, რომ ამა სექტემბრის 17, 18, 19 და 20 რიცხვს მოხდება მსურველთაგან
სანიმუშო გაკვეთილების მიცემა
ქალაქის 2 **პირველდაწყებით** სასწავლებლის **შენოგაში.**
გენერლის ქუჩაზე. 3—3

ექიმი **გ. დ. ნასარიძე** შინაგანი, ნერვებისა და ბავშვების სნეულებით ავათმყოფებს იღებს დილის 8—2 საათამდე და საღამოთი 6—8 საათ. თბილისის ქუჩა, ქუთაისის ყოფილი ქალაქის თავის დ. ს. დოროთქიფანიძის სახლი. თვ.

ექიმი **გაბრიელ იოსების ძე გოკიელის** **ელექტრონისა და სინათლის კაბინეტი.**
შინაგანი ნევრებისა და ვენერიულ ავათმყოფების მიღება დილის 9—12 საათ. საღ. 6—8 საათ. **ალექსანდრეს ქ. საკუთარი სახლი.** თ.

ბეჭდა **ვ. ვ. კოტრეიძე** უცრის ყვავილს, უკეთებს ნემსებს, ეხმარება მშობიარეთ და აძლევს ავათმყოფთ რჩევა-დარიგებას ყოველ დროს.
ალექსანდროვის ქუჩა სახლი თევდორაძისა, ფილიპოვის მაღაზიის პირდაპირ.

ექიმი **ი. ჩარეძოვი** ქალაქ. საავთმყოფოს ორდინატორი. განაახლა კანის, ვენერიულ და სიფილისიანი ავათმყოფების მიღება ახალ ბინაზე, დილით, 12 —2 საათ. საღამ. 6—8 საათ. მისამართი: ლევაშოვის ქუჩა, ალიბეგოვის სახლში. (თ.)

მასაჟით სამ. კურნალო **კაბინეთი**
ვარ. ბალანჩივაძისა.
ვკურნავ მასაჟით, საექიმო ვარჯიშობით. ვსპობ სახეზე: მუწუკებს, ნაოჭებს, ჭორფლს მეტ სიწითლეს, ნაყვავილებს და ყოველგვარ სახის ავათყოფობას. ამასთან ვუცრი ყვავილსაც და აგრეთვე **ნამდვილათ ვარჩენ** თავზე კანის ქერცლს, ანუ ქეტერს ახალი გამოსული წამლის საშვალებით. ქეტერის მოსპობის შემდეგ თმა სრულიად აღარ სცვინდება და იღებს სასიამოვნო ფერსა და სირბილეს. ავათმყოფების მიღება დილის 9—2-დე და საღამოს 4—6 საათამდე. რჩევა დაუდარიგება 10 შაური. მისამართი: გენერლის ქუჩა, ლორთ ქიფანიძის სახლი. თ.

ექიმი **ი. ბ. ბ. ბ.** ... ...

გალიციის რაიონში სასტიკი ბრძოლა განახლდა ოლექსინეცესთან. ავტრიელთ მაშველი ჯარები მოუვიდათ და რუსებიც იძულებული გახდნენ უკან დაეხიათ. მაგრამ რუსები თავის მხრით ხიშტით ეკვეთნენ, მრავალი ასჩეხეს და ათასზე მეტი ჯარისკაცი წამოიყვანეს ტყვედ. სექტემბრის პირველ ხანებში გამოჩნდა, თუ რა შეიძლებია რუსის ჯარს გათამამებულ მტრის წინაშე. მამაცობის მხრივ რუსის ჯარები ადამიანობის საზღვარსა სცილდებიან. ამისივე მაგალითს იძლევიან მოკავშირენი. ეს-ეს არის ახალი ამბავი გვაუწყებენ, რომ ორი დღის განმავლობაში ფრანგებმა და ინგლისელებმა ტყვედ წამოიყვანეს 20 ათასი უვნებელი ჯარისკაცი და 24 ზარბაზანიც დამლად დარჩათ.

პეტროგრადი. 12 ეკენ. საზღვაო საგენერლო შტაბისაგან. დილის 8 საათზე, როცა ჩვენმა გემებმა მტრის პოზიციებს დაუშინა ხმელეთზე რიგის ყურეში, შემთხვევით მტრის ყუმბარებისაგან მოკვდა ჩვენს ერთ-ერთ გემზე კომანდირი პირველი რანგის კაპიტანი ვიაზემსკი და მეორე რანგის კაპიტანი სვინინი. დილის 10 საათზე ჩვენმა გემმა დაასრულეს ზარბაზნების სროლა მტრის პოზიციებზე და მოპირდაპირის ბატარეია მთლათ ჩააჩუმა. ზემოდასახელებულ ზარალს გარდა, ჩვენ დავკარგეთ 5 მოკლული და 8 დაჭრილი ჯარის კაცი.

პეტროგრადი. 15 ეკენ. ოფიც. უმაღლესი მთავარსარდლის შტაბისაგან. რიგისა და დვინსკის რაიონში არსებითი ცვლილება არ მომხდარა. დვინსკის რაიონში არტილერიის ცეცხლი და წინანდელი გაშმაგებული ბრძოლა არ შესუსტებულა, მდ. ნარიჩის ხეობაში (ვილეიკის რაიონში) მტერს იერიში მოაქვს ოშმიანზე. გერმანელებმა ხელში ჩაიგდეს სოფელი ლაატოცე, მაგრამ შემდეგ ჩვენ გამოვდევნეთ ამ სოფლიდან. აქ მტერმა სასტიკი იერიშები განაახლა. ალაგ-ალაგ მტერი არტილერიის გრიგალისებულ ცეცხლს აძლიერებს. ერთ-ერთ ჩვენს პოლკს ამ რაიონში მარტო ერთი დღის განმავლობაში 10000 ყუმბარა ესროლა მსხვილი კალიბრისა. უსასტიკესი ბრძოლა მოხდა სოფ. ლიტავის რაიონში სადგურ ბარადოვიჩის სამხრეთ აღმოსავლეთით. პრიპიატის სამხრეთით გალიციის ფრონტზე მტერი ბევრ ადგილას იერიშებს აწარმოებს, რომლის დროსაც შეუაჩნევ ძალას სწკვს წინ. მდ. სტირას ფრონტზე (კოლკის რაიონში) რამდენიმე შეტაკება მოხდა მოპირდაპირის რაზმებთან, სადაც ხიშტით მედგარ ბრძოლის შემდეგ დავიკავეთ თხრილები სოფ. ვოროიოვკასთან ტარნოპოლის ჩრდილოდასავლეთით. სოფელ ნარიანკის რაიონში, ტარნოპოლიდის სამხრეთ დასავლეთით გერმანელების ბათალიონს სასოწარკვეთილება დაეტყო მის ფრონტზე ჩვენი ჯარის მცირე ნაწილის გამოცხადების გამო.

დასავლეთის ასპარეზი.

პარიზი. 14 ეკენ. დღის ოფიც. ცნობა. არტუაში ჩვენ შევინარჩუნეთ ჩვენი პოზიციები სუშეს აღმოსავლეთით. ჩვენმა წინ წაწევამ, რომელზეც წინათ ვიტყოდინებოდით, მიაღწია დანგრეულ ტელეგრაფამდი ტელიუსის ჩრდილოეთით და ვერ მოვშორდით ლოფილინზის ბაღებს, ირას-ლილის გზატკეცილზე. ანლეშის მიმართულებით ბრძოლაა, ნაღმების საშუალებით. ჩვენი არტილერია ენერგიულათ უპასუხებდა მტრის ბატარეიის ცეცხლს, რომელსაც მტერი ჩვენს პოზიციებს უშენდა კენევერთან. შამპანში ბრძოლა მთელს ფრონტზე გრძელდება და სასტიკ ხასიათსაც ღებულობს. ზოგიერთ პუნკტზე, როგორც მაგალითად ტრუბკინოსთან, ფევრიბაკის ჩრდილოეთით, ჩვენ წინ წავიწიეთ პოზიციებზე, რომელზე მტერი კიდევ გამაგრდა. გამოირკვა, რომ შამპანში ჩვენ წამოგვიყვანია 200—300 ოფიცერი მაასსა და მოზელს შუა და ლოტარინგიაში გაძლიერებული სარტილერიო ბრძოლაა. ვოგეზებში ძლიერმა ქარიშხალმა დროებით შესწყვიტა სამხედრო მოქმედება.

პარიზი. 14 ეკენ. საღამოს ოფიც. ცნობა. არასის ჩრდილოეთით მდგომარეობა უცვლელია. მტერი მხოლოდ სუსტად განაგრძობს საარტილერიო სროლას ჩვენი ჯარის მიერ ახლათ დაკავებულ პოზიციებზე. ამ რაიონიდან წამოყვანილ ტყვეთა რიცხვი 1500 კაცს აღეშატება. შამპანში ბრძოლა შეუჩერებლივ გრძელდება. ამ ჟამათ ჩვენს ჯარს უპირავს ფრონტი, რომელიც გერმანელების თხრილების მეორე ხაზის პირდაპირაა. ჯერ კიდევ გამორკვეული არაა წართმეულ ზარბაზნების რიცხვი, თუმცა მათი რიცხვი 70 აჭარბებს. წართმეულია საველე და მძიმე ზარბაზნები, რომელთა შორისაც 23 წართმეულია ინგლისელებისაგან. არგონებში დღეს გერმანელებმა იერიში მოიტანეს, მაგრამ ჩვენ შევიჩერეთ. ოთხჯერ მოიტანა იერიში ფილმარტთან ჩვენს პოზიციებზე, წაუმძღვარა რა იერიშებს საარტილერიო ცეცხლი სულის შემხუთავ გაზიან ყუმბარებით. მტერმა მხოლოდ ზოგიერთ პუნკტზე შესძლო მოახლოვებოდა ჩვენს პირველი ხაზის თხრილებს, სადაც ჩვენ მივაგებეთ არტილერიის ცეცხლი დახმარე თხრილებიდან და უკუ ვაქციეთ დიდი ზარალით ყველა პუნკტზე. დანარჩენ ფრონტზე არსებითი ცვლილება არ მომხდარა.

ბავრი. 14 ეკენ. ბელგიის ცნობა. 14 ეკენ. ღამეს მტერმა სუსტათ დაუშინა ჩვენს პოზიციებს. ჩვენმა ფრინავებმა მოხერხებულათ დაუშინეს ყუმბარები მტრის ბანაკს, მიუხედავათ არტილერიის ძლიერი ცეცხლისა. დღეს მტერმა მძლავრათ დაუშინა ზარბაზნები რამსკეპალეს და ზოგიერთ ჩვენს პოზიციას ოსტკერკათან და დიკსმიუდეს სამხრეთით გაკეთებულ თხრილებს.

ათინა. 14 სეკ. გაზეთების უმრავლესობა მოუწოდებს ერთობისადმი ყველა პოლიტიკურ პარტიას საბერძნეთში. მეფემ მიიღო გერმანიის ელჩი 13 სექტემბერს. საბერძნეთისა და ბულგარეთის შეთანხმების შემდეგ მოწინავე საზღვრების პუნკტი გასწიეს, რომ შეტაკება არ მოხდეს ორივე სახელმწიფოს ჯართა შორის.

პეტროგრადი. 15 სეკ. მოსკოვის მთავარ გამგებელი გენ. ლეიტენ. თ-დი უსუპოვი გრაფი სუმაროკოვი ელსტონი თანამდებობიდან ყოვლად უმოწყალესად გადააყენეს.

უფა. 15 ეკენისთვე. საგუბერნიო საერო ერობაზე სახელმწიფო საბჭოს წევრათ აირჩიეს გრაფი ტოლსტოი.

პარიზი. 14 სეკ. საფრანგეთის ჯარის წარმატებას საზოგადოება დიდის სიხარულით შეხვდა, მაგრამ ამასთან ერთად სრული სიმშვიდით განაგრძობენ ფრანგები თავდაჭერილობას, რადგან იციან, რომ ავსტრო-გერმანიის ძალა ჯერ კიდევ გამოლეული არ არის და მოკავშირეებს კიდევ მოუხდება დიდი ძალღონის დახარჯვა, მათ წინააღმდეგ.

სტოკჰოლმი. 14 სეკ. გერმანიის პრესა დიდის თავდაჭერილობით შეხვდა საბერძნეთის მობილიზაციას.

ნიში 15 ეკენ. მტრის ჰაეროპლანმა 11 ეკენ. გადაიფრინა პოჟარევაცის თავზე და ჩამოაგდო 22 ყუმბარა, რომლითაც მოკვდა სამი. სხვა ზარალი არ მოუყენებია. 12 ეკენ. კვლავ გამოჩნდა ჰაეროპლანი და ისროლა ყუმბარები. მოკვდა ერთი. ამავე დღეს დრინსკის ფრონტზე მტრის რაზმი შეეცადა მდინარე დრინზე გადმოსვლას რესნიკის პირდაპირ ვიშეგრადის ჩრდილოეთით. ცდამ უნაყოფოთ ჩაუარა. ასევე უნაყოფოთ ჩაუარა მტერს ცდამ ამავე ფრონტზე 12 ეკენ. ღამეს პარაშინიცის მიმართულებით სტრუდას პირდაპირ 12 ეკენ. განმავლობაში არაფერი შესამჩნევი მოხდარა.

ომის ამბები.

ბრძოლის ველზე.

აღმოსავლეთის ასპარეზზე საქმეთა მდგომარეობა მეტათ გართულდა და დაიბლართა. 10 სექტემბერს გაზეთ „რუსკია ვედომოსტის“ სამხედრო მიმომხილველი სწერდა: „ვილნას ვიწრო რაიონის ოპერაცია, რამდენადაც გამოირკვა მალე უნდა დასრულდეს. სულ სხვა ითქმის ვილნას რაიონის გარეთ დაწყებულ ფართო ოპერაციის შესახებ. აქ საქმე უკიდურესობამდე ჯერ კიდევ არ მისულა და ამიტომ ვილნას რაიონიდან რუსის ჯარების გამოსვლას გადამწყვეტი მნიშვნელობა არ ექნება. საერთოთ რუსეთის ფრონტზე მდგომარეობა მეტათ მწვავეა.

საფრანგეთის ასპარეზზე.

როგორც კოპენჰაგენიდან გაზეთებს აუწყებენ საფრანგეთის ასპარეზზე ფრანგებმა ბევრგან არტილერიის გრიგალისებური ცეცხლი გააჩაღეს, რომლის ძალითაც გერმანელებს ბევრი ადგილი დააცლევიეს.

საბერძნეთის და რუმინიის პოზიცია ისევ გამოუკვეველია.

პეტროგრადში ათინიდან იუწყებიან, რომ საბერძნეთის მობილიზაცია არ მართლდება; არც იმის შესახებ არის გარკვეული რამ ცნობა, თუ რა გზას დაადგება რუმინია.

გულგარეთის მთავარ მინისტრის განცხადება.

როდოსლავოვმა მთავრობის ჰარტიის წარმომადგენლებს უთხრა მთავარი ბრძოლის ასპარეზი მალე ბულგარეთის ახლო გადმოვა. ამიერიდან ბულგარეთის პოლიტიკა შეიარაღებულ ნეიტრალიტეტს შეიცავს. ავსტრია-გერმანიამ სერბიის ბედი უკვე გადაწყვიტა: ნემცების შემოსვლა ამ ქვეყანაში კოლოსალური იქნება; ისინი იმდენ ძალას შემოიყვანენ ბალკანეთში, რომ ვერც საბერძნეთი და ვერც რუმინეთი ადგილიდან დაძვრასაც ვეღარ გაბედავს. ავსტრიასთან და გერმანიასთან შეგობრული განწყობილება ბულგარეთის ტერიტორიის გაფართოებას უზრუნველყოფს, როგორც აღმოსავლეთით და დასავლეთით, ისე ჩრდილოეთითაც და სამხრეთითაც. (რ. ს.)

ძ. ბრესტ-ლიტოვსკი აღარ არსებობს.

ბრესტ-ლიტოვსკის ციხე-ქალაქს, სადაც რუსის ჯარები ვარშავის დატოვების შესდეგ უნდა გამაგრებულიყვენ, იმაზე უარესი დღე დაადგა, რაც 1812 წელს მოსკოვს. ბრესტ-ლიტოვსკში 53,000 მცხოვრები იყო, ახლა ეს ქალაქი აღარ არსებობს.

„როცა პირველათ ავსტრიის მოწინავე რაზმთან ერთათ შევედი ამ ქალაქში, სწერს ავსტრიელი კორესპონდენტი, აქ მხოლოთ ცეცხლის ზღვა დამხვდა: რუსის ჯარი უკან იწევდა და უკან მხოლოთ ცეცხლის კვალს ტოვებდა. როცა პირველათ ქალაქის ერთ განაპირა უბანს მივადექით, მისი ერთი ნაწილი ცეცხლის ალში იყო გახვეული. მცხოვრებთ ეს უბანი დროზე მიეტოვებიათ და ბინების კარებზე და ფანჯრებზე წარწერები დაეტოვებიათ. ერთი ამგვარი წარწერა ასეთი იყო: „არ იფიქროთ, რომ რუსეთის დაპყრობა შეიძლებოდეს.“

ჩვენ თვითონ ქალაქ ბრესლიტოვსკში და ციხეშიაც მალე შეეფედით, აღმოჩნდა რომ ყველა მძიმე ზარბაზნები იქედან გაეტანათ, რაც უფრო ვითვალიერებდით ქალაქს, მით უფრო ვრწმუნდებოდით, რომ რუსებს თავისი დაპირება კარგათ შეესრულებიათ. ქალაქიდან გასვლისას ყველა ფერი, რის დაწვაც კი შეიძლებოდა, ცეცხლისთვის მიეცათ; მთელი ქალაქი ცეცხლის ზღვას წარმოადგენდა. რუსის ჯარის გასვლის მეორე დღეს დილით ადრე ყველა სახლებს ცეცხლი ეკიდებოდა: არც ორ და სამ სართულიანი შენობები დაუზოგავთ.

თუმცა საშინელი სიცხე იდგა და ცეცხლის ალისა გვწყდებოდა, მაგრამ ჩვენ მაინც წინ წავედით და გვინდოდა ერთი ქუჩა მაინც გვეპოვნა ვადარჩენილი. მაგრამ არ იქნა, ასეთი ვერსად ვნახეთ. დაიწვა ქალაქში ყველა შენობები გარდა ეკლესიებისა. ჩვენ დიდი მანძილი ვვქონდა გამოვლილი და საშინლათ დაქანცულები ვიყავით, ვეძებდით დასასვენებელ ადგილს და ერთ სასტუმროს კი მივადექით, რომლის ზედა სართული უკვე ცეცხლის ალში იყო გახვეული. საშინლადაც გვშიოდა და გვინდოდა რითმე დავნაყრებულიყავით; მაგრამ იქ აღარაფერი აღმოჩნდა. რაც კი თან ვერ წაეღოთ რუსებს იქვე გაეოხრებიათ ან სულ მოესპოთ. ის იყო ამ შენობას გავშორდით და რამდენიმე წუთის შემდეგ ისევ მოვბრუნდით, რომ დავინახეთ, თუ როგორ დაირღვა იგი ცეცხლის სტიქიონისაგან. და გავარვალებულ ნანგრევებთ იქცა. ამ ცეცხლ წაკიდებულ ქალაქში ვერც ერთ სულიერს ვერ ვხედავდით, რომ უეცრათ ერთ პატარა მოედანზე შევამჩნიეთ: მამა, დედა და მათი სამი ბავში; მათ ახლო იდგა აკვანი და რამდენიმე სკამი; მათ ირგვლივ ცეცხლის ალი გუგუნებდა და ყველაფერს ნთქავდა. მე მათ მიუახლოვდი. და ყველაფერი გამოვკითხე. მამაკაცმა მიამბო, რომ რუსის გენერალმა სამ აგვისტოს გასცა ბრძანება, რომ ციხე-ქალაქი დაეცალათ. ბრძანებაში ნათქვამი იყო, რომ ქალაქის მცხოვრებთ აღმოსავლეთისკენ გაიყვანდენ მატარებლებით სამ ნაწილათ: 3, 4 და 5 აგვისტოს. როცა მცხოვრებნი სულ გაიყვანეს და ქალაქი დაცარიელდა, მაშინ ჯარის უფროსმა ბრძანა, რომ ყველაფერი, რაც კი რამ სახლებში მცხოვრებთ დარჩენოდათ, დაემსხვრიათ და გაენადგურებიათ, უკანასკნელ ღამეს კი განკარგულება მოახდინეს, რომ გასვლის წინ ყველა შენობებისთვის ცეცხლი წაეკიდებიათ; და ის იყო ქალაქს ცეცხლი ერთიანათ მოედო და სულ გადაიბუგა: ამიერიდან ბრესტ-ლიტოვსკი აღარ არსებობს, აღარ არსებობს სწორეთ ისე, როგორც სხვა მრავალი პატარა სოფელი, რომლებიც იმ გრძელ მანძილზე მდებარეობდენ, რომელიც ჩვენ გადმოვიარეთ, ვიდრე ბრესტ-ლიტოვსკამდე მოვაღწევდით.

(რ. ვ.)

ახირებული მსჯელობა.

(გაკვრით).

ერთი კრიტიკოსი ამბობს, რომ სიმბოლისტური პოეზიის გასაგებად საჭიროა შეითვისო მისი თვალსაზრისი, გახდე მისი განდობილიო (посвященный). ამ დებულებას აადასტურებს ბ-ნი გ. ქიქოძის წერილი (იხ. „სახალხო ფურცელის“ №375; წერილი „ვაჟა-ფშაველა“), რომელიც ცხად ჰყოფს, რომ ავტორისათვის მიუწდომელი დარჩენილა ვაჟას პოეზია, ეს კი ჩემი აზრით აიხსნება მხოლოდ თვალსაზრისის სხვა და სხვაობით. თვით არისტოტელისთვისაც მიუწდომელი დარჩა პლატონის მეგობრობა (ამხანაგთა შორის სიყვარული) და დაუწუნა დიდებულ იდეალისტს: არა ბუნებრივ სიყვარულს ქადაგებსო. იდეალისტ პლატონის წმინდა „ამხანაგურ სიყვარულში“ რეალისტმა არისტოტელმა ხორციელობა დაინახა.

ეს გაუგებრობა მომაგონა ბ-ნი გ. ქიქოძის მტკიცებამ, რომ ვაჟა ჩამორჩენილი იყო, არ ედგა თანამედროვე სული, ჰქონდა პრიმიტიული გრძნობიერობა, ველური ფანტაზია და საშუალო საუკუნოების მორალი. „ის დევებსა და ალქაჯებსა ხედავდა, სადაც ჩვენ გეოლოგიურ ფორმაციებს ვხედავთ და სულიერ თვისებებს აბრნევდა იქ, სადაც ჩვენ ძალოლად მექანიკურ ძალათა მოძრაობა გვგონიაო“ და სხვ. მრავალი.

აშკარაა, რომ ამ სიტყვების ავტორს ვაჟას დევები და ალქაჯები მართლა დევებად და ალქაჯებად ეიაჩნია და არა ზოგადი იდეების ძხატვრულ სიმბოლოებად. და პირ იქით ვაჟას აბრალებს, „ის არ სცნილობდა ძხატვრულ საბეებს იქით ზოგადი იდეები დაენახაო“. ამას ჰქვია ჩემი შენ გითხარი და გულ მოგიკალიო.

ჩემი აზრი ვაჟას შესახებ ერთხელ პრესაშიაც გამოვსთქვი (იხ. „სამშობლო“, №85. წერილი „მთის მგოსანი ვაჟა-ფშაველა„) და რამოდენიმეჯერ საჯაროდაც დავახასიათე ის. ბ-ნი გ. ქიქოძის წერილის წაკითხვაც სწორედ მაშინ მომიხდა, როცა ერთ დაბაში მივდიოდი ვაჟას შესახებ ლექციის წასაკითხავად და ძალიან დამაფიქრიანა იმ გარემოებამ, რომ ეს ლექცია სავსებით ეწინააღმდეგებოდა ბ-ნი ქიქოძის მტკიცებას ვაჟას შესახებ.

ეს მტკიცება მე საკვირველ გაუგებრობად მეჩვენა და აი რატომ: „ვაჟა-ფშაველა ჩამორჩენილი ადამიანი იყოო“, მოურიდებლად აცხადებს ბ-ნი გ. ქიქოძე და ცდილობს გამოიყვანოს ის რომანტიკოსად. მაგრამ მისგანვე მოყვანილი საბუთები სწორედ წინააღმდეგს ამტკიცებენ. ვაჟა „არ ჰგავდა არავის ამ ქვეყანაზედ. ის არავითარ სკოლას არ ეკუთვნოდა.

... ის ლიტერატურული ტრადიციების გარეშე იდგა: გენუტკეპნელი გზით დადიოდა და უცნაური მხატვრულ ენას ხმაროობდა, ჯერ რომ არავის უხმარია ქართული ლიტერატურაშიო“, ამბობს ბ-ნი გ. ქიქოძე.

მაშ ვაჟა სიმბოლისტი ყოფილა, რადგან აქ ჩამოთვლილი თვისებანი ახასიათებს სწორედ სიმბოლისტს და არა რომანტიკოსს. უკიდურესი თავისებურობა, სკოლისა და ტრადიციების უარისყოფა და ახალი, უცნაური ენა ვინ შემოიღო, თუ არ სიმბოლისტებმა?

ავტორი აღიარებს ვაჟას ფანტაზიის სიძლიერეს და იმასაც, რომ ამ მგოსანმა ახალი ასპარეზი დაუპყრო ეროტიკურ შემოქმედებას“, ამბობს, რომ „ვაჟა-ფშაველა არაფერს არ აფასებდა ისე ძვირად როგორც პიროვნების მთლიანობას და ხასიათის სიმტკიცეს“. არ მალავს, რომ ვაჟას მეტად ინტენსიური შინაგანი ხილვა და ნათელ-მხედველობა ჰქონდა.

ფანტასტიურობა, წადილი ესთეტიური განცდის გაფართოებისა, ინდივიდუალიზმი და მისტიციზმი (შინაგანი ხილვა), ყველა ესენიც ერთად სიმბოლისტს ახასიათებს და არა რომანტიკოსს. აქვე უნდა შევნიშნოთ, რომ ზოგი აქ და ზემოდ ჩამოთვლილ თვისებათაგანი მეტ ნაკლებობით რომანტიკოსშიაც მოიპოვება, მაგრამ ყველანი ერთად მხოლოდ სიმბოლისტშია თავმოყრილი.

და თუ ამ რიგად ვაჟა სიმბოლისტია, მაშ ის ლიტერატურაში უკანასკნელი სიტყვა ყოფილა და არა ჩამორჩენილი ადამიანი.

„დიდი თანამედროვე პრობლემები აგრე რიგად არ აინტერესებდაო“ ბრძანებს ბ-ნი გ. ქიქოძე იმ მგოსანზედ, რომელიც ყველას გასაგონად გაიძახოდა: „სოფლის წყლულებმა გამასენესო“ და „კაცი საღი და ჯანმრთელი ფიქრებისგან ვარ ავადო“

აი ზოგი ვაჟას მტანჯავი ფიქრები:

„რად გვინდა ნეტა სიცოცხლე, ეს ამოდენა ამბები, თავში სიცილი, მოლხენა, ბოლოს ვაი და დარდებიო?“

„ეს ფიქრი მტანჯავს მხოლოდ, როგორც თავის მსხვერპლს ჯალათი: უსამართლობა სიმართლეს რისთვინა სჯაბნის ძალათიო“.

მგოსანი ვერ შერიგებია კონტრასტებს ცხოვრებაში და შეწუხებული გაიძახის: „რადა? რად არის ასეო?“

მას ვერ აკმაყოფილებს პასიური თანაგრძნობა, იტანჯება და სურს იტანჯოს სარტფოს ტანჯვით, მაგრამ დახეთ როგორი კითხვა ებადება თავში: „ვბრიყვდები ამით—ვითომ შველაო, რომ შენს ტანჯვის დროს მეც ვიტანჯებიო?„

ვინ დასტრიალებს გარშემო უდიდეს თანამედროვე პრობლემას პიროვნების და საზოგადოების დამოკიდებულებას.

ვინ გასცილდა ქრისტიანულ კაცთმოყვარეობას და მიაღწია არსთ-მოყვარეობას?

ვინ მიიღო იეღვას მორალი და გაიძახის: „ვისაც ჩვენ არ ვებრალვით, ჩვენ შავიბრალოთ რისადა? სიკვდილი თვითან უფალსა გაუჩენია მტრისადაო?“

ვინ იტყოდა, „დაშინებულის ლეშიდან ფიქრიც მშიშარა შობილაო“, თუ არა ღრმად მოაზროვნე და ფსიქოლოგი?

ვინც ვაჟაზედ იტყვის, რომ „მისი ემოციური ცხოვრება ღარიბი და მოუხეშავი იყო“, იმისთვის ვაჟას პოეზია სრულიად გაუგებარი დარჩენილა.

„ხალხურმა, პროვინციალურმა ენამ სავსებით დაიმორჩილა მგოსანიო“, გვეუბნება ბ.ნი გ. ქიქოძე. მე კი მგონია პირიქით ვაჟამ დაიმორჩილა ხალხური, პროვინციალური ენა და გამოათქმევინა მას, როგორც უფაქიზესი ისე უძლიერესი გრძნობანი, განცდანი: სწორედ აქ იჩენს ვაჟა უმაღლეს ვირტუზობას და მხოლოდ ლერმონტოვი თუ შეედრება თავისი „Пѣснь о купцъ Калашникнвъ„ თი „ია“ „ქუჩი“, „მთის წყარო“ და სხვა ამ გვარი შედევრები ამტკიცებენ, რომ მათი ავტორი არაფერს არ დაუმორჩილებია.

და თუ ვაჟა უმთავრესად ხალხურ ენაზე სწერდა, ეს მას ეინიანობით კი არ მოსდიოდა: მას სჭიროდა ძარღვიანი და ძალოვანი გამოთქმებით მდიდარი ენა. თანამედროვე ქართული კი ამაში მოისუსტებს.

ვაჟა-ფშაველა ზოგჯერ სალაშინს არ ხმარობდა, მაგრამ იმიტომ კი არა, რომ ცუდი დურგალი იყო, არამედ განზრახ, როგორც სიმბოლისტი, რომლისთვისაც შაბლონი მიუღებელია.

ცენზურის დარღვევა ზოგჯერ სიძლიერეს ჰმატებს გამოთქმას და ვაჟაც ამ გზას ადგა. მოგეხსენებათ, რომ სილაბმური ლექსთ-წყობა, რომელიც დაცულია ქართულში, ასუსტებს გამოთქმის სიძლიერეს.

ვაჟას ძალოვანი გამოთქმანი კი თითქმის უთანასწორდებიან ტონიურ ენათა (რუსულ-გერმანული) გამოთქმის სიძლიერეს.

„ბოლოს ძალიან ცუდი ლექსების წერა დაიწყოო“, ამბობს ავტორი, და როგორც ბევრ სხვა ადგილს ამ წერილში, აქაც არავითარი საბუთი არ მოჰყავს ამისი.

ვაჟას უკანასკნელი ლექსები კი „წერილი ბრძოლის ველიდან“ და „ია და ჭია“ ორივე საუცხოვო, წუნდაუდებელი ვაჟასებური ლექსებია.

ვაჟას პოეზია დახურდავდა და იაფფასიან პუბლიცისტიკაში გადავიდაო, რომ ბრძანებთ, ბ-ნო გერონტი, რატომ ამისი საბუთები არ მოგყავთ? ნუ თუ ვაჟა იმისი ღირსიც არ არის, რომ ბრალდების დასაბუთებისათვის თავი შეიწუხოთ?

ყოველივე იმის შემდეგ, რაც ბ-ნმა გ. ქიქოძემ მიაწერა ვაჟა-ფშაველას, ცხადია, რომ ეს საკვირველი მგოსანი ჯერ კიდევ გამოუცნობ სფინქსად ჰყუდია ქართულ ლიტერატურაში.

ვაჟა კი არ ჩამორჩა, პირიქით, მან ბევრით გაასწრო თანამედროვე ქართველებს და მისი სასვებით შეგნება მომავალი თაობის საქმეა.

ა. ჭანიშვილი.

კიევის ალების ბრძანება.

კიევიდან დეპეშით გაზეთებს აუწყებენ, რომ გალიციიდან მოყვანილმა ტყვე ავსტრიელმა ჯარის კაცმა სთქვა; ვილჰელმი თავის უკანასკნელ ბრძანებაში შემდეგს სწერდაო: „სამხედრო უფროსების მოხსენებიდან ვიცი, რომ ჩემი ძლევამოსილი ჯარი ახლა დაქანცულია და მოსვენება ეჭიერება მას. მე დიდათ ვაფასებ ჯარის დიდებულ ღვაწლს და კარგადაც ვიცი თუ როგორი დასვენებით უნდა დავაჯილდოვო მე ის. ამ ჯილდოს ის მხოლოთ კიევში მიიღებს. ჯარის კაცნო! თქვენი ადრე დასვენება თქვენზედვეა დამოკიდებული: შემოიკრიბეთ რაც ძალი და ღონე შეგწევთ და მოუღეთ ბოლო ნახევრათ უკვე გასრესილ მტერს. კიევი ახლოა და აი იქ დაისვენებთ თქვენ. კიევში რუსები თქვენ უკვე ზავის ჩამოგდებას გთხოვენ!“

(რ. ვ.)

ქრონიკა.

(ჟურნალ-გაზეთებიდან.)

სახელ. სათათბიროს ხელახლათ მოწვევის გამო.

პეტროგრადის პოლიტიკურ წრეებში სათათბიროს მოწვევის შესახებ და საზოგადოთ „კურსის“ შეცვლის თაობაზე მეტრნაირი ხმა გავრცელდა.

— მინისტრთა საბჭოს სხდომა 10 სექტემბერს დანიშნული 13 სექტემბრისთვის იყო გადადებული. საბჭოს ამ დღეს მოსკოვის სიეზდების დელეგაციების მოსმენის შემდეგ სათათბიროს მოწვევის საკითხიც უნდა განეხილათ.

— მემარჯვენეთა ორგანო „კოლოკოლი“ ირწმუნება, რომ „საზოგადოებასთან თანამშრომლობის კურსი (?) არც გადიხრება და არც შეიცვლებაო“.

მოსკოვის სიეზდების რეზოლუციების ბედი.

მოსკოვის სიეზდების პოლიტიკური რეზოლიუციების გაზეთებში დაბეჭდვა სამხედრო ცენზურამ რამდენიმეთ შეაგვიანა. „ამის მიზეზების გამოსარკვევათ „რუს. ვედ.“ კორესპონდენტს ცნობა შეუკრებია სამინისტროში, სადაც მისთვის შემდეგი უთქვამთ: ამ რეზოლიუციებს იმავე გზითა და წესით მივიღებთ, როგორც ამას წინათ მოსკოვის საბჭოში გამოტანილი რეზოლიუცია და სხვა ქალაქების საბჭოების ამ გვარივე რეზოლიუციები მივიღეთ; ეს იმიტომო, უთქვამთ სამინისტროს მოხელეთ, რომ ეს რეზოლიუციები პოლიტიკური ხასიათისაა, რის გამოც მათს არსებით განხილვაში ადგილობრივი ადმინისტრაცია ვერ შევა, ამიტომ ამ რეზოლიუციებს დაუყონებლივ შინაგან საქმეთა სამინისტროს უგზავნის. დღემდე შემთხვევა არ ყოფილაო, რომ რომელიმე პოლიტიკური რეზოლიუცია, რომელიც კი ლეგალურ ორგანიზაციების მიერ იყო გამოტანილი, დაეგვიანებინოსთ და დროზე არ გამოეგზავნოსთ. რაც შეეხება ცენზორისგან მოსკოვის სიეზდების რეზოლიუციების დაბეჭდვის შეჩერებას, ეს იმ მიზნით მოხდა, რომ მთავრობის წარმომადგენლებს საშუალება მისცემოდათ დაწვრილებით გაეცნობოდენ რეზოლიუციების შინაარსს მანამ, ვიდრე ისინი გამოქვეყნდებოდენ.

(რ. ვ.)

იურიევის უნივერსიტეტის ბადატანა

იურიევის უნივერსიტეტი ნიჟნი ნოვგოროდში გადაიქცა.

პროვინციალური გაზეთის შეჩერება.

იაროსლავიდან დეპეშით იუწყებიან, მთავარმართებლის დადგენილებით, დაიხურა გაზეთი „რიბინსკაია გაზეტა“, სადაც საგანგებო წესები ძალაში დარჩება.

(რ. ვ.)

ვინ როგორ შეხვდა სათათბიროს დათხოვას?

მემარჯვენეების გაზეთი „კოლოკოლი“ სწერს: „დათხოვის მომენტში სათათბიროს უმრავლესობამ დიდი არევ-დარევა და დაფანტულობა გამოიჩინა. გამონაკლს მხოლოთ სოციალდემოკრატიული ფრაქცია წარმოადგენდა. მხოლოდ მან გამოხატა თავისი აზრი სრულათ, თავისუფლათ, ცხადათ და მტკიცეთ. მას თავისი პროტესტი ოხვრითა და ვიშით, რევით, ბანკალითა და ყვედრება-ვედრებით კი არ გამოუთქვამს, როგორც ეს სათათბიროს უმრავლესობამ ჩაიდინა, არამედ თავისი შეხედულების აშკარა და ნათელი ფორმულების ჩამოსხმით, გაბედული და შეუფოვარი პროტესტის გამოცხადებით, რიც მან უმაღლესი უქაზისადმი პატივისცემაც კი სრულიად უყურადღებოთ დასტოვა..

(რ. ვ.)

ძ. ჟუთაისი, 17 სექტემბერი

ხუთშეტ ამ თვეს ჩვენს კოხტა და ლამაზ ქალაქში საძირკველი ჩაეყარა ერთს მეტისმეტად ლამაზსა და საშვილისშვილო საქმეს. მე მოგახსენებთ დედათა ქართულ გიმნაზიის დაარსება-კურთხევის შესახებ.

შორიდან რომ უყურებს ამ საქმეს მთელი საუკუნის განმავლობაში უცხო არა ბუნებრივ სკოლაში აღზრდილი ქართველი, თითქოს არაფერია, მაგრამ, თუ ღრმათ ჩავუკვირდებით ამ სკოლის მნიშვნელობას, ჩვენ დავინახავთ, რომ უკვე დაიწყო დიდი ეროვნული ხანა: ქართველი ხალხი, მისი მოზარდი თაობა სდგება ბუნებრივ განვითარების გზაზე და ეს გზა კი ერთად ერთი გზაა ერის ძალთა გაფურჩქვნისათვის, ერის შემოქმედების ასაყვავებლად.

იმ თეორეტიულსა და უაღრესს ჭეშმარიტებას, რომ ბავშვის, მოზარდის, ნიჭის განვითარება მხოლოდ და მხოლოდ სამშობლო ენაზე შეიძლებაო, პრაქტიკული გამოსავალი მიეცა. გავა ხუთი-ათი წელიწადი და ჩვენ დავინახავთ, რომ სრულიად შეიცვლება ქართველი კაცის გულისთქმა, სულ სხვა—მტკიცისა და გონივრულ ჩარჩოში ჩამოყალიბდება ქართველი კაცის აზროვნება.

დღევანდლამდე ჩვენს სულსა და გულში სხვები აფათურებდენ ხელებს, სჯიჯგნიდენ მას დახრიდენ აქითკენ, საითკენაც თვითონ უნდოდათ.

დღევანდლამდე ჩვენ ედმამას სულ სხვა იდეალი ჰქონდათ: — სურდათ, რომ მათი შვილი ყოფილიყო არა მოქალაქე, არამედ მხოლოდ „დიპლომიანი“ მოხელე ჩინოვნიკი!..

დღევანდლამდე ჩვენ არ ვიცოდით არც ჩვენი წარსული, არც ჩვენი აწმყო, არც ჩვენი მომავალი. სხვის თვალებით ვხედავდით ბუნებას, სხვის გულით ვგრძნობდით სიგრძნოჰელს, სხვის ხელებით ვაკეთებდით საკეთებელს.

დღევანდლამდი სული ერისა მომწყვდეული იყო ჯადოსნურათ შეკმნილ ხლართებში და გზა-სავალი არა ჰქონდა მის აღმოფრენას. სწორედ ამით აიხსნება ის სავალალო გარემოება, რომ ერთი ალთას გავრბივართ და—მეორე ბალთას. სწორედ ამით აიხსნება ის დასაძრახისი და ჩვენი ყოფნის გამათახსირებელი მოვლენა, რომ ჩვენში არც ნიჭი ფასდება თავის დროზე, არც შრომა, არც გულწრფელობა! სწორეთ ამით აიხსნება ის ზერელობა და გულ-გრილობა, რომელსაც ჩვენ ვიჩენთ ხოლმე ამა თუ იმ საქვეყნო, საერო საქმისადმი. ჩვენ ინსტიქტიურად ვგრძნობთ, რომ „არც კაცი ვარგა, რომ ცოცხალი მკვდარსა ემსგავსოს“, მაგრამ ვინ არის ეს „ცოცხალი კაცი“ა რა მოეთხოვება „ამ ცოცხალ კაცს“, საითკენ უნდა იყოს მიმართული ძალნი ამ „ცოცხალი კაცისა“,-ჩვენთვის ალალბედითი, და თუ შეიძლება ასე ითქვას, უცაბედი შემცნება არის. ამიტომაც არის ჩვენში უკულმართი ჯვუფობანა, შენ ჩემობა, ნათლიმამობა, ღირებულობათა და აზრთა არევ-დარევა. ამიტომაც არის, რომ ჩვენ იშვიათად მოგვეპოვება ნამდვილი მამულიშვილი, ნამდვილი სოციალისტი, ნამდვილი ადამიანი,—ჩვენში არ არის მთლიანი ტიპი ერთისაც, მეორისაც და მესამისაც... ჩვენ ამას არავის საწყენათ არ ვამბობთ ან რა საწყენია, როდესაც ცხოვრების უკულმართმა პირობებმა ფეხიდან გამოგვაცალა ეშობლიური აღზრდა-განვითარება და ჩვენდა უნებურათ ცასა და დედამიწას შუა ჩამოვეკიდენით?!.

ჩვენის აზრით, საკვირველიც კი არის, რომ იმ უკულმართობის შემდეგ, იმ არაბუნებრივ აღზრდა-ცხოვრების შემდეგ, რომელიც ჩვენ გამოგვივლია და ჯერ კიდევ გამოვივლით, „ან ის როგორა ვართ, რაცა ვართ!

მაგრამ გაივლის ხუთი-ათი-ოცი წელიწადი-ვამბობთ ჩვენ, და ეროვნული სკოლების მეოხებით გაიზრდება სრულიად ჯან-საღი გრძნობა-გონების ახალი თაობა ქართველთა, მას მოჰყვება უფრო ფხიზელი და სამშობლო ნიადაგზე გამოწრთობილი ზედამრჩო და მაშინ ქართველი კაცის ბუნება ჯეროვანათ გამოიწრთობა, მის არსებაში გაჰქრებიან ნაშთნი მონურის სულისა და ბუნებრივად გაფურჩქვნილი სული ქართველისა კვლავ გაშლის ფრთასა, კვლავ შესდგება ადამიანურ ცხოვრების გზაზე და გამოდვიძებული ქართველი ერი კვლავ შეიქმნება დირსეული წევრი კაცობრიობისა.

ამის თავმდებია წარსული კულტურა საქართველოისა, ამის თავმდებია, ის სიხარული, რომელი სიხარულითაც მიეგებნენ ქუთაითურები—განურჩევლათ მიმართულებისა—გუშინწინ დაარსებულ ეროვნულ სკოლას...

ეს დღე ისტორიული დღეა ქართველებისათვის!..

ახალი ამბავი.

ქუთაისი.

კვირას, 20 სექტემბერს ქალაქის თეატრში გაიმართება გალაქტიონ ტაბიძის სალამო სათაურით: „საქართველოს ულვაშილები“. პავლე იაშვილი წაიკითხავს მოხსენებას; „სამშობლოს გარეშე ომის დროს. პარიზი. ლონდონი. ჩრდილოეთი. იმპრესიონისტური შთაბეჭდილებანი“ მსახიობთა მიერ წარმოდგენელი იქნება ერთმოქმედებიანი დრამა „სიკვდილი ნაპოლეონისა“. სალიტერატურო განყოფილებაში მონაწილეობას მიიღებენ: ვ. გაფრინდაშვილი, ელენე დარიანი, შალვა დადიანი, შოთა დადიანი, ია ეკალაძე, პავლე იაშვილი, კოტო მიქელაძე, ვარლამ რუხაძე და გალაქტიონ ტაბიძე. დასასრულ სამუსიკო განყოფილებაში მონაწილეობას მიიღებენ ქ. ციციშვილი-ანდრონიკაშვილისა და ვარდენ ლორთქიფანიძე.

✦ პარასკევს, 18 სეკტემბერს, გრიგოლ ჩარკვიანი მარო მდივნისა და ადგილობრივ სცენის მოყვარეთა დახმარებით გამართავს წარმოდგენას ქალაქის თეატრში, რომლის წმინდა შემოსავალიც გადაიდება ღარიბი მოწაფის სასარგებლოთ. წარმოდგენილი იქნება:

„ლეკის ქალი გულჯავარი“ ისტორ. დრამა 3 მოქ. ა. ცაგარლისა და „კუდიანი ვარსკლავი“ კომედია 1 მოქმ. ვ. ბალანჩივაძისა.

✦ გასულ კვირას გოსპიტლის საავადმყოფოში, ყ-დსამღვდელომ ეპისკოპოსმა გიორგიმ ინახულა ომში დაჭრილი ჯარისკაცნი. დაჭრილებს თავისი ხელით დაურიგა სახარება ქართულსა და რუსულ ენაზე დაწერილი.

✦ 12 სეკტემბერს სომეხ ქალთა წრის მიერ გამართულ საღამოზე წმინდა შემოსავალი 1000 მანეთამდი დარჩა. საღამო გამართული იყო უბინადრო გადმოხვეწილ სომეხთა სასარგებლოთ.

✦ ქუთაისის გუბერნიის თდ-აზნაურთა მარშალი დ. ო. ნიჟარაძე ამ ჟამათ თფილისში იმყოფება 24 სეკტემბერს მეფის მოადგილის დასახვედრათ ქუთაისის გუბერნიის თავად-აზნაურთა სახელით.

✦ ქუთაისს ბაზარზე შემოტანილი სანოვაგე ფასობს: სიმინდის ფქვილი ფუთი—რვა აბაზად; ლობიო ფ.— 9 აბაზად; კამბოსტო—2 მ. კარტოფილი -7 აბაზად; ხახვი—2 მან. ბამიდორი— 6 აბ.

✦ ქუთაისის სადგურზე მიღებულია სანოვაგე: სიმინდი—2 ვაგონი; პურის ფქვილი—5 ვაგონი, მარილი—2 ვაგ.

✦ ქალაქის საავადმყოფოში ამ წლის იანვრიდან იყვნენ ავათმყოფნი შინაგანი სნეულებით 4,700. ქირურგული—7,248; ქალთა სნეულებით— 497.—სულ 11,475 კაცსა და ქალს უსარგებლნია საავადმყოფოთი.

✦ ზესტაფონი. სამშაბათს, დილის 5 საათზე ზესტაფონის სამმა ჩაფარმა მიაგნეს ყაჩაღების კვალი სოფ. ბელღლევში (შორაპნის მაზრა) ჩხეიძის სახლში. სროლის შემდეგ მკვდარი აღმოჩნდა ორი ყაჩაღი „ნასტრაჟნიკარი“ ჯამალა და დიაკვნიშვილი.

✦ წ.-კ. საზ. ქუთაისის განყოფილების გამგეობა თავის ბიბლიოთეკებს უწერს ერთს ყოველდღიურ გაზეთს, ერთს საყმაწვილო ჟურნალს და „სასოფლო გაზეთს“.

ზოგიერთი ბიბლიოთეკის გამგეობა სჩივის, რომ მათ წ.-კ. გამგეობის მიერ გამოწერილი ჟურნალ-გაზეთები არ მისდით.

ამიტომ გამგეობა სთხოვს ხსენებულ ბიბლიოთეკების გამგეთ შეიტყობინონ-მის მიერ გამოწერილი ჟურნალ-გაზეთები მათ მისდისთ თუ არა.

✦ სამხედრო საკრებულომ გამოაქვეყნა განცხადება, რომლის ძალითაც ხელახალი შემოწმება მოხდება იმ სათადარიგო ჯარის კაცებისა რომლებიც სრულიად ან დროებით გათავისუფლებული იყვნენ 1914 წლიდან.

✦ ცნობილი ახალგაზდა მომღერალი ვარდენ ლორთქიფანიძე გამართავს შაბათს 1„ სექტემბერს ქ. თეატრში ფრიად საყურადღებო კონცერტს, სალიტერატურო დრამატიული განყოფილებით, რომელშიაც მონაწილეობას იღებენ ცნობილი მომღერლები და მწერლები.

შეცთომის გასწორება.

გუშინდელ წერილში: „დავეხმარეთ მგოსანს“ შეცდომით არის აწყობილი:

„მეც სიტყვით ვერ გადმოგცემთ ძალას და ძლიერებას გ. ტაბიძისას“.

უნდა იყოს: „მეც სიტყვით ვერ გადმოგცემთ ძალას და სინაზეს გ. ტაბიძის პოეზიისას. იგი უხილავი ტრფობა დამწვარის გულისა“ და სხვა.

თბილისი.

მეფის მოადგილე, დიდი მთავარი ნიკოლოზ ნიკოლოზის ძე ჩამობრძანდება თბილისში 24 სექტემბერს.

—გრაფი ი. ი. ვორონცოვ დაშკოვი ბორჯომიდან ჩამოვა თბილისს დღეს, დილის 10 საათზე. 11 საათზე იგი ინახულებს სამხედრო წოდების წარმომადგენელი, ხოლო ნაუადღევს 4 საათზე სამოქალაქო დაწესებულებათა წარმომადგენელთ. 17 სექტემბერს, დილის 11 საათიდან, წარუდგებიან გრაფს ქალაქებისა და წოდებათა წარმომადგენელნი. ქალაქის მოურავმა ა. ი. ხატისოვმა გუშინ საგანგებო ბარათებით სთხოვა ქალაქის საბჭოს ხმოსნებს, რომ 17 სექტემბერს, დილის 11 საათზე, ჩემს კაბინეთში გამოცხადდით, საიდანაც ჩემის მეთაურობით წახვალთ გრაფის სანახავადო. დღეს მოელიან ქალაქ ალექსანდროპოლის თვითმართველობის წარმომადგენელთ, რომელნიც გრაფს წარუდგებიან გამოსამშვიდობებლად. 18 სექტემბერს დღის 12 საათ. 45 წუთ., გრაფი ვორონცოვ-დაშკოვის საგანგებო მატარებელი დაიძვრის თბილისის სადგურიდან. ქალაქის გამგეობა აკეთებს სასახლესთან და ვოგზალთან თაღებს, რომელშიაც გაივლის გრაფი. თაღები შემკული იქნება ვენზელებითა და ცოცხალ ყვავილებით. 19 სექტემბერს გრაფი ვორონცოვ-დაშკოვი მთელი დღე ბაქოში დარჩება, საცა იგი საპატიო მოქალაქედ არის არჩეული და ბაქოს ქალაქის გამგეობა ადრესს მიართმევს მას.

— ბ-ნ იანუშკევიჩის ჩამოსვლა. 13 სექტემბერს, ღამის 11 საათზე, თბილისში მოვიდა მეფის მოადგილის თანაშემწე ინფანტერიის გენერალი ნ. ნ. იანუშკევიჩი. სადგურზე მას მიეგებნენ კავკასიის მხედრობათა შტაბის უფროსი გენერალი ბალახოვიტინოვი, კავკასიის სამხედრო ოლქის უფროსი ს. ვ. ვოლსკი, თბილისის კომენდანტი გენერალი ჩირკოვი და თბილისის გუბერნატორი ბ-ნი სტრახოვსკი.

ჯიუტობა, თუ სიგლახე.

ужъ сколько разъ твердили міру,
что лесть гнусна, вредна!

რამდენჯერ ატეხილა განგაში ქართულ პრესაში, რომ ზოგი დახავსებული, უკულმართი მასწავლებელი უკულმართად ასწავლის საგნებს შკოლაში და ამით უკულმართად მიჰყავს საზოგადოების საქმე? რამდენჯერ მასწავლებელთა კორპორაციას და მოწაფეთა მშობლებსაც კი გაუკიცხავს და გამოუთქვამს მათს წინააღმდეგ თავისი გულის წყრომა, მაგრამ არ იქნა და არ გამოილია უკულმართი მასწავლებელი, იმისთანა, რომელმაც არ იცის ვის და რას ემსახურება ცხოვრებაში: თავის თავს, მთავრობას, თუ საზოგადოებას. ამას წინად ბდენიერება მქონდა პრესაში ამოეკითხა ვინმე მასწავლებლის წერილი, რომელიც ამბობდა, რომ ამ ჟამად ჩვენი მასწავლებლები გამოფხიზლდენო. ღმერთმაც ჰქნას, მაგრამ ჯერ კიდევ ბევრია იმისთანა, რომელიც მძიმე ლოდივით აწევს სკოლას და არ აძლევს მას წინსვლას, ჩვენი ხალხის საუბედუროდ.

ამისთანათა რიცხვს ეკუთნის მღვდელი ევსევი ხოფერია, რომელიც სამეგრელოში ძველი სენაკის 150—200 მოწაფიან სკოლებისათვის სათავეში, ზედამხედველად მოუქცევია გენგგებას. მას 26 წელს უმასწავლებლებია, სენაკის შკოლას შებერებია, ამასობაში მღვდლობაც უშოვნია და მასწავლებლობის პენსიაც კი დაუმსახურებია, მაგრამ მისი ამ შკოლის მოშორება არ იქნა და არა. უთუოდ ჯვარი თუ დაიწერა!

რად გეშურვებათ მ. ევსევ[illegible] თანამდებობაო, იკითხავს ვინმე.

1) ჯერ თავის მრევლში. [illegible] ეს შკოლა და მის სახლზედ ნახევარი ვერსით დაშორებული, მაშინაც არ შეუძლია მღვდელმა იკისროს ორკლასიანი შკოლის ზედამხედველობა და მუდმივი მასწავლებლობა რომელიმე განყოფილებაში, რადგანაც ხშირად მრევლი უძახის მას თავისი საჭიროებისათვის. გარდა ამისა, მას პირადი საქმეებიც შეუშლის ხელს მასწავლებლობაში. ამნაირად გამოდის, რომ მღვდელი— მასწავლებელი თავის თავად იძულებულია ბევრი გაკვეთილი გამოსტოვოს ან დაიგვიანოს გაკვეთილზე, რაიც ფრიად ცუდ გავლენას ახდენს მთელს სასწავლებლის ცხოვრებაზედ. ხოლო მ. ევსევი კი სცხოვრობს თავისს მრევლში, რომელიც 4—5 ვერსით არის დაშორებული შკოლიდან და იქიდგან დადის შკოლაში. როგორც სჩანს, ტეხნიკურად მოუხერხებელია მისი მასწავლებლობა ძველ სენაკში. მართლაც, როგორც მსმენია, მ. ევსევი ბევრ გაკვეთილს აცდენდა ხოლმე I განყოფილებაში, რომელიც მას ეგარა, მის მაგიერობას შკოლის მსახური ან მესამე წელიწადს დარჩენილი მოწაფე ეწევოდა ხოლმე.

2) ცუდი მასწავლებელია, რადგანაც მის 1 განყოფილებაში ბევრი რჩება, ზოგი მესამე წელიწადს დარჩენილი მოწაფეც ჰყავს. ერთ დღეს, როცა მის შკოლასთან გავიარე (1—6 ეკენისთვე ამა წლისა) მისი განყოფილებიდან მომესმა მოწაფეთა გუნდათ ძახილი მ. ევსევის ხელმძღვანელობით; „корова виситъ на стѣнѣ, лошадь виситъ на стѣнѣ“...(?!) და სხვ. აქიდან დასკვნა გამომყავს, რომ შესაძლებელია მ. ევსევი 81 წ პროგრამას და სახელმწიფო კანონებსაც ღალატობს და რუსულ ლექსიკონის სწავლებას აქიდანვე შეუდგა.

მაგრამ კანონის გადაჭარბება და ერთგულობა (ვისადმი არ ვიცი) უფრო აშკარად სჩანს მის „росписаніе“-ში, რომელიც თვითონვე საიდანღაც მოუტანია და კლასების კედლებზედ გამოუკიდია შკოლაში. აი მისი განსხვავებაც 2 განყ. რუსულის გაკვეთილი 14 კვირაში ორ დღეს სამ-სამი გაკვეთილია. სულ ამავე განყოფილებაში 30 გაკვ. დაუნიშნავს, როცა დირექციის ნუსხით 26 გაკვეთილია და რუსულს 10 გაკვეთილი აქვს დათმობილი.

III გ. სულ 30 გაკვეთილი დაუნიშნავს და რუსულში კი 13 გაკვეთილი როდესაც დირექციის ნუსხით კვირაში 26 გაკვეთილი უნდა იყოს და რუსულში კი 10 გაკვ. (როცა განყოფილებას ერთი მასწავლებელი ყავს).

IV განყოფილებისათვის დაუნიშნავს სულ 34 გაკვეთილი, ხოლო რუსულში 11 გაკვ. როცა დირექციით სულ 26 გაკვეთილია, და რუსულს კი 10 გაკვეთილი აქვს, როცა განყ. ერთი საკუთარი მასწავლებელი ყავს.

V განყ. სულ 34 გაკვეთილი აქვს, დირექციით კი 30.

34 გაკვეთილი რომ არის დანიშნული, აქიდგან სჩანს, რომ კვირაში ოთხ დღეს ექვს-ექვსი აქვთ მე IV და V განყ. ეს გაკვეთილები უკავია: გალობას, ხატვას და გიმნასტიკას.

გიმნასტიკა და მეექვსე გაკვეთილზედ! დაილოცა შენი სამართალი! ძალიან ხალისი კი ექნებათ ბავშვებს, აი!

აქიდან აშკარაა, შეუძლია მ. ევსევის ორი თანამდებობის ასრულება, თუ არა. I განყოფილების ნუსხა აქ არ არის, რადგანაც თვითონ აქვს შენახული.

როცა ამა წლის დასაწყისში ამხანაგებმა წინადადება მისცეს, რომ I და II, განყოფილებები შკოლის საფუძველი არიან და ჩვენ დაგვითმეო, მან უთხრა: მე V და მე-VI განყოფილებებში მე სწავლება არ შეიძლებაო. ხოლო, როცა უთხრეს, რომ თუ არ შეგიძლიაო, შენ აქ ადგილი არა გაქვსო, უპასუხა: თქვენ ჩემი გაგდება გნებავთ, ვერ მოგართვესთ „я былъ, есмь и буду!“ თქვენისთანა მასწავლებელი ბევრი მიმიბრძანებიაო!

არა, ჩვენს პედაგოგიურ საბჭოში დავსდვათ ეს კითხვა და უმრავლესობამ გადასწყვიტოსო, უთხრეს.

მე არავითარ საბჭოს არ ვკითხავ არც საგნების და არც კლასების განაწილებასო. ხოლო, რადგანაც ამხანაგები თავისას არ იშლიდენ, შეუყენა ოქმი მათ ჩემს განკარგულებას არ ემორჩილებიანო, დაუძახა ადგილობრივ ბ. ბ. მამასახლისს, მწერალს და რამდენიმე პატივცემულ ადგილობრივ პირს და სხვა ოქმზედ ხელი მოეწერათ, მაგრამ იმათ უარი განაცხადეს: ჩვენი საქმე არ არისო, უთხრეს.

როცა მ. ევსევის მიერ მოწვეულმა კაცებმა სთხოვეს მასწავლებლებს შესულიყვნენ და ემაცადინებინათ, იმათ დაიწყეს მეცადინეობა და მას აქეთ იძულებული არიან ამ პროგრამით ასწავლონ, ვიდრე კაცი პატრონი გამოუჩნდებოდესთ.

ვინმე.

სიტყვები

თქმული ქუთაისის დედათა ქართულ სასწავლებლის კურთხევაზე.

I.

პატივცემულო ბატონებო და ქალბატონებო! დღეს მე ბედნიერათ ვრაცხ ჩემ თავს, რომ პირველი მოგესალმებით და გილოცავთ ახალი ქართული სასწავლებლის დაარსებას ქ. ქუთაისში. აღსრულდა საუკუნოებრივი ნატვრა ქართველთა და ისე რასაც „ჩუმის ნატვრითა„—ნატრამდენ საუკეთესო ქართველნი მთელი წარსული საუკუნის განმავლობაში, დღეს უკვე სინამდვილეთ იქცა და ხორცი შეისხა. 1914 წლის 1 ივლისის კანონი ერთნაირი მალამო შეიქნა დაკოდილი გულის გასამრთელებლათ; მართალია, იგი სავსებით ვერ აკმაყოფილებს სადღეისო მოთხოვნილებას მაგრამ რამოდენიმეთ მაინც უახლოვდება მომწიფებულ საერო მოთხოვნილებას სწავლა-განათლების საქმეში. ქუთაისის ახალგაზდობამაც თავი წმიდა მოვალეობათ ჩასთვალა და არ დაუყოვნია, როგორც ხედავთ, გაბედულათ შესდგომოდა ამ ახალი კანონის გამოყენებას და განხორციელებას და, აი, მათი კეთილ-განზრახვათა ნაყოფი—ქართული საშვალო სასწავლებელი—დღეიდან იწყებს არსებობას ჭეშმარიტად ისტორიული შემთხვევაა დღევანდელი დღე ქართველთა ცხოვრებაში. მაგრამ პირდაპირ უნდა მოგახსენოთ, რომ საკმაო არაა მარტო დაწყება და მოწონება ახალი საქმისა, უნდა სრულის სისწრფელით და სიყვარულით ჩავიკრათ გულში ეს ახლად ფეხ-ადგმული დაწესებულება, აღვიაროთ იგი ჩვენ ეროვნულ დაწესებულებათ, მივიღოთ მხურვალე მონაწილეობა მის მოწყობა-აყვავებაში, ხელი შევუწყოთ მის არსებობას ნივთიერათაც და ზნეობრივათაც და მით თვალსაჩინო ვყოთ ჩვენი პოლიტიკური მომწიფება, საქვეყნოთ ცხად-ვყოთ ჩვენი სიცოცხლის უნარი და დავამტკიცოთ, რომ როგორც სიტყვით, ისე საქმითაც მზათა ვართ საუკეთესო მომავლისათვის და ღირსიცა ვართ მისი. არავინ იფიქროს, რომ ეს დაწყებულობა უქმი ფანტაზიის ნაყოფი იყოს, მეოცნებეთა ხელის საქმე, წინააღმდეგ—იგი ცხოვრების სიღრმიდან წარმომდინარეობს და ხალხში დაფარული ენერგიის გამომხატველია. ამასთანავე ვერ დავფარავ და საჯაროთ ვიტყვი, რომ ეს საქმე, ასე ვსთქვათ, ერთნაირი გამოცდაა ჩვენი კულტურისნობისა და, ვაი ჩვენ, რომ ამ გამოცდაში ჩავიჭრათ: აქ შერცხვება და გაწბილდება არა ესა თუ ის წრე და ჯგუფი ჩვენი საზოგადოებისა, არამედ მთელი ქართველობა. ბატონებო! მეტად საშიშ და სახიფათო საქმის წინ ვდგევართ და ვინძლო, არ დავისხათ თავს ლაფი და ჩვენივე ხელით არ გამოვიჭრათ ყელი. რათაც უნდა დაგვიჯდეს, რა მსხვერპლის მიღებაც უნდა დაგვჭირდეს, ჩვენ ყველა ერთობლივ და თითოეული კერძოთ მზათ ინდა ვიყოთ მისთვის და არა ერთის წუთით და ერთის დღით, არამედ მთელ ჩვენს სიცოცხლეში. ასეთია ჩვენი ზნეობრივი ვალდებულება ამ ახალი დაწესებულების და მომავალ თაობათა წინაშე, რომელთაც ჩვენის შრომით და მსხვერპლით გზას ვუკაფავთ საუკეთესო მერმისისაკენ. ვარდა ასეთი მნიშვნელობისა, ამ სასწავლებელს სხვაც უფრო სერფა, პრაკტიკული მნიშვნელობა აქვს ჩვენი ხალხისათვის: მან უნდა შეუმზადოს ჩვენს ერნაირათ გაღაგვარებულ საზოგადოებას, სადაც უცხო ენაზე ლაპარაკი-განათლების ნიშნათაა მიღებული, ყოველ-ლის-მხრით სალი და განათლებული დედები, რასაც ასე საჭიროებს დღევანდელი მომენტი. ჩვენ ერთხელვე უნდა დავრწმუნდეთ, რომ მეცნიერულ საფუძველზე დამყარებული ცოდნა და აღზრდა—განვითარებაა ჩვენთვის საჭირო და არა მარტო მოხელეობრივი სწავლა, რომელიც კლავს და ასახიჩრებს ადამიანის სულს და უკარგავს მას ღვთის—სახეობას; ამიტომ კარგათ უნდა ჩავუკვირდეთ ამ სასწავლებლის დადებით მნიშვნელობას და უკუვაგდოთ ყოველგვარი წვრილმანი ანგარიშების საზომი მის შესახებ. მართალია, ჩვენ ღარიბი ხალხი ვართ და დიდი მსხვერპლის გაღება არ გვეხერხება, მაგრამ იმდენი ძალ-ღონე კი შეგვწევს, რომ თავი მოვაბათ და შევინახოთ ერთი ეროვნული სასწავლებელი და მერე ისეთი სასწავლებელი, რომელმაც უნდა გასჭედოს ჩვენი მყობადი. მე მგონი გვეყოფა, რაც ამდენხანს ნარ-ეკლიანის გზით ვიჩოჩეთ, ეხლა დროა გაწყლდულ გზაზე შეტის სიფხიზლით და სისწრაფით ვიაროთ, რომ დროზე მივაღწიოთ აღთქმულ ქვეყანამდის. ხალხთა ისტორიულ მსვლელობაში საკმაოა ერთი წაფორხილება, რომ ხალხმა დაკარგოს თავისი პატივი და მნიშვნელობა, ჩამოქვეითდეს და მოექცეს უკანა რიგში. ჩვენს დღევანდელ ისტორიულ მსვლელობაშიდაც საკმაოა ერთი ფეხი დაგვიცდეს და ჩვენი ხალხიც, რომლის ზურგზედაც დღეს ბევრი ყვავ-ყორნები სუქდებიან, სამუდამოთ უკან ჩამოჩრჩება თავის მძლავრ მეზობლებს და შეიქნება მათი სამუდამო მაჩანჩალა. ღმერთმაც ნუ ინებოს ასეთი ჩვენი მდგომარეობა! მუდმივი მფარველი ჩვენი ქვეყნისა დედა ღვთისა—ღვთისმშობელი ფარვიდეს ამ ნორჩს და წმიდა ქართულ დაწესებულებას თავის უხვი კალთით! ღმერთმა აკურთხოს მისი სამძირკველი და იმათი კეთილი მარჯვენაც, რომელთაც გასკვნეს ეს საძირკველი და კიდევ იმათაც, ვინც მტკიცე კედლებს დააშენებს დღევანდელ საძირკველზე! იყავნ მადლი და კურთხევა უფლისა ამ ნორჩი სასწავლებლის ნამდვილ—პირისუფალს—მთლად ქართველ ერზე.

მღ. სპირიდონ ლეკვეიშვილი.

1915 წ. 14 ენკენისთვეს ქ. ქუთაისი.

——

II.

ბატონებო! იმას, რაც აქ მოგახსენათ მამა სპირიდონმა და ჩვენი ახალი სკოლის გამგემ ბ. დიმიტრი უზნაძემ, კაცი ვერც ვერას დაუმატებს და ვერც ვერაფერს მოუკლებს, მათ სავსებით დაგისურათესთ ის აზრი, ის მიმართულება, რომლითაც გამსჭვალულნი არიან ამ კეთილი საქმის დამწყებნი.

მინდა მხოლოდ მოვალეობა მოვიხადო და ორიოდე სიტყვა მოვახსენოთ.

დღეინდელი საცისქვეშეთო მდგომარეობა ისეთი რამ არის, რომ ყოველ ეპეს გარეშეა ჩვენი მდგომარეობა არსებითათ, რადიკალურად, ძირითადად იცვლება. ჩვენ არ ვიცით რაგვარი იქნება ეს ცვლილება, რა ტემპით მოხდება იგი, ხოლო ერთი რამ არის უეჭველი საეროვნო საკითხია წინ წამოყენებული და მისი გადაჭრა, გადწყვეტა კაცობრიობის იდეალების შესაფერად მიუცილებელი, საბედისწერო ხდება და აი ამ მომავალ ცვლილებას მომზადებულნი უნდა დავხვდეთ. ჩვენ აწმყოსა ანუ წარსულის ადამიანები ამ მომავლისათვის გამოსადეგარნი არა ვართ, მას სჭირია ახალი ხალხი და ეს ახალი თაობა ჩვენ უნდა მოვამზადოთ, შევაიარაღოთ ამ ახალის ეპოქისათვის.

ერთი მშვენიერი ლექსი აქვს ამ ახლა ხანში ევროპაში სახელ მოხვეჭილ ინდოელ მწერალ რაბინდრანატ ტაგორს გარეული, თავისუფალი ჩიტი ესიყვარულება და ეალერსება გალიაში დამწყვდეულს ჩიტს და იწვევს გაარღვიოს გალიის კედლები და ცაში მასთან ერთად კამარა ჰკრას. გალიაში დამწყვდეული ჩიტი კი ეუბნება სევდით მოცული: მე აღარ შემიძლია ფთის გაშლა და ცაში კამარის კვრა, მე ფრთები დასუსტებული მაქვს, ფილტვები მოდუნებული, არ შემიძლია მაღალ ხეზე შეჯდომა, არ შემიძლია ცაში ნავარდი". ასეთია ჩვენი მდგომარეობაც, ჩვენც გალიაში დამწყვდეულნი, ჯაჭვით შებოჭილნი ვერ მოვახერხებთ ახალ ჰაერში თავისუფლად სურთქვას და აი ჩვენი მოვალეობაა როგორც შეგნებული ადამიანისა მოვამზადოთ ახალთაობა, გავზარდოთ ახალგაზდობა, რომელიც შეძლებს უპასუხოს ბედნიერებისა და თავისუფლების მახარობელ ანგელოსს, რომელიც იგი გვაუწყებს დამსხვრევას იმ გალიისას, რომელშიაც სული ეხუთება ჩვენს ერს ეს ერი საუკუნეა და დახშული კარების გაღებას ამცნებს: ჩვენ მზად ვართ ახალი ცხოვრებისათვის, ჩვენ შევქმნით მომავალს ჩვენის ერისას, ჩვენ გავსჭედთ მის ბედს ახალს საფუძველზედაო. ხოლო ჩვენ კი, რომელთა ხელებს ასვია სამარადისო დაღი ძძიმე ბორკილებისა მათის გამარჯვებით ნუგეშინისცემულნი მათ დაულოცავთ გზასა.

კიტა აბაშიძე.

III.

ბატონებო, ჩემის მოსაზრებით, თქვენ დარწმუნებული უნდა იყო, რომ იშვიათად მოიძებნება ჩვენს თანამემამულეთა შორის ისეთი, რომელსაც დღევანდელ საერთო შორისო უბედურებასთან ერთად არ ეგონდებოდეს მდგომარეობა იმ ერისა, რომელიც თავისი ბუნებრივი სიმდიდრით ამ ჯადოსნური თვისებით თავის განმწყემებ სულისა, როგორც ელვა უკუნეთ ღამეში, სერავს კარზე მომდგარ უბედურებათა ბროვას და ისე განგრძნობს თავის გზას გათვითცნობიერებისა და გამთლიანობისაკენ.

დაახ, თამამათ შემიძლია ვსთქვა, რომ სული ქართველი ერისა ყოფილა დაულეველი წყარო ენერგიისა; მაშასადამე, ველარაფერი შესძლებს ამ ჩვენი ერის სულის შებორკვას საუკუნოთ დამუნჯებას და დადუმებას. აი, საუკეთესო მარგალიტი ჩვენს იმედთა შორის: ყოველ გვარ უბედურების დამთრგუნველ პიროვნებათა გამონახვა უკვე მიაჩვია ქართველი ერი თვით ცხოვრებამ.

სწავლა განათლება, რომ ეგებარი საშუალებაა აღორძინებისა და დიდებულებისათვის ეს ხომ ანბანური ჭეშმარიტებაა ჩვენში. ამ გარემოებას ბევრი დღევანდელ ომებიდან დაამტკიცებენ: გერმანიის ულმობელმა ტყვიის მფრქვეველებმა ნანგრევებათ აქციეს ჩვენი დროის საუნჯე-სიმდიდრენი და საუკეთესო სიმაგრენი. მაგრამ ეს განა დიდებულებასა ნიშნავს? ადამიანის სულის მისწრაფება კიდევ ბევრს შეჰქმნის კაცობრიობისათვის, მაგრამ ყველაზე უფრო ნამდვილი ნიშანი დიდებულებისა ის ქმნილებაა ადამიანის სულისა, რაც ანვითარებს ადამიანში ზნეობრივ სიმტკიცესა და სიყვარულს. აი, ამ მიზნისაკენ ელწრაფვის ყოველი ნამდვილი, ჰატიოსანი მოღვაწე თავისი სამშობლოისა. ზნეობრივი სიმტკიცე და სიყვარული ბავშვს პატარა ბალღობიდანვე ოჯახში უნდა ჩაუნერგოს დედამ-დიახ იმ დედამ, რომლის მარტო გახსენებაა საჭირო, რომ ყოველს ჩვენთაგანს ბავშვობის ტკბილი მოგონებით დედიხადმი ნიჭნათ ღრმა სიყვარულისა ტკბილათ დაუწყოს გულმა ძგერა. მაშასადამე, ნორმალური აღზრდა ქართველ პატარა ქალებისა განა არ იქმნება ნამდვალი ნიშანი იმ გვარ დედების აღზრდისა რომელთ უსულო გვამებსაც გულ-დაწყვეტილმა პოეტმა ჩასძახა: „რა იქმნებოდა, რომ ჩვენსა დედათ სულიცა თქვენი გამოჰყოლოდათო".

დღეს ბედნიერი შემთხვევა მოგვეცა დავსწრებოდეთ ქართულ დედათა სემინარიის კურთხევას. ქართველ ახალგაზრდობას პატარაობიდან, როგორც ქალაქებს, აგრეთვე ვაჟებსაც მშობელი დედის ტკბილი რძის შემდეგ მწარე შრატს გვაწოდებენ სასწავლებელში პირველათვე უცხო ენაზე სწავლებით. ვაჟები სულიერათ უფრო მძლენი ვართ ხშირათ, ვიდრე ქალები მომავალნი მშობელნი მთელი ჩვენი ყოველ გვარ კეთილდეობისა. მაშასადამე, მათ უფრო ადვილათ ემჩნევა ულმობელი კვალი დღევანდელი აღზრდის პირობებისაგან. დღეიდან ბედნიერება ეძლევა ქართველ საზოგადოებას თავის პატარა ქალებს ბავშვობიდანვე თავის სამშობლო ენაზე მისცენ ნამდვილი სალი სწავლა-განათლება...

ეს ახლათ დაარსებული ქართველი დედათა სემინარია ემსგავსება იმ სალი კლდიდან გამონახეთქ კრიალა ნაკადულს, რომელიც სიცოცხლეს და ნეტარებას აბნევს სასიკვდილოთ გამზადებულ პატარა მცენარეთა შორის. პატარა მცენარენი გამოცოცხლდებიან და შვებითა და ნეტარებით დამტკბარნი ღრმა მადლობის ნიშნათ უზომო ალერს, იდუმალ ლოცვა კურთხევას უძღვნიან თავიანთ მშველელთ.

სტუდ. შალვა სუვარელიძე.

პროვინციის ცხოვრება.

ხ. კიცხი (ზემო იმერეთი). კიცხი, ზემო იმერეთის, ერთ კულტურულ სოფელს ეკუთვნის. აქ არსებობს ოთხ კომპლექტიანი ორ კლასიანი სამინისტრო სასწავლებელი და კოოპერატიული ამხანაგობა, განზრახულია ახლო მომავალში უფასო წიგნ-საცავ სამკითხველოს და ქალთა სასწავლებლის გახსნა. ამ უკანასკნელი ორი დაწესებულების დაარსებისთვის ნიადაგი კარგი ხანია მომზადებულია. ამ სოფლის მცხოვრებნი, მიუხედავათ ათას გვარ გაჭირვებისა, რომელიც ომიანობისა და სამი წლის ზედი-ზედ მოუსავლობისაგან არის გამოწვეული, დიდი მოყვარულნი არიან სწავლა განათლებისა და სულითა და გულით სურსთ შეისწავლონ თავის სამშობლოს აწმყო და წასრული მდგომარეობა. საკმარისია, აქაურმა მდაბიო ხალხმა, ყური მოკრას, რომ ამ და ამ რიცხვს ჩვენი რომელიმე მოღვაწის დირს შესანიშნავი წამია აღსანიშნავი, რომ ხალხმა აღნიშნულ ადგილას ერთბაშათ თავი მოიყაროს. სწორეთ ასე მოხდა 14 ამა ეკენისთვეს. ამ დღისათვის ადგილობრივ ეკლესიაში წირვა და პანაშვიდი იყო დანიშნული ჩვენი უსაყვარლესი მგოსნის, მთის არწივის, ვაჟა-ფშაველას სულის მოსახსენებლად. დილიდანვე ხალხმა შეგროვება იწყო ეკლესიაზე. იყვნენ გარეშე სოფლებიდანაც. ცისკრის გათავების შემდეგ, შეკრებილი საზოგადოებას, მღვდელმა მ. ბუ-ძემ, დაწვრილებით გააცნო ჩვენი ტურფა ქვეყნის ნაწილები და, განსაკუთრებით, ფშავ-ხევსურეთი, სადაც ჩვენი დიდებული მგოსანი დაიბადა, ხალხი სულგანაბული უსმენდა მოსაუბრეს. წირვის შესრულების შემდეგ გადახდილი იქნა პანაშვიდი სულ წნათის მგოსნის სულის მოსახსენებლად. სასიამოვნო სანახავი იყო ხალხის საერთო ლოცვა-ვედრება თავის თავის შეგნებაზე უკეთესი არაფერი არ არის და დიდათ სანუგეშოა, რომ ჩვენი ხალხი უკვე დადგა თვით შეგნების გზაზე.

მ. ფარცხნალელი.

——

სოფელი ფარცხანაყანები. (ქუთ. მაზ.) ფარცხანაყანების საზოგადოება შესდგება თვით ფარცხანაყანებისაგან და სოფ. ეწერგაშისაგან. მცხოვრებნი თესვენ სიმიდს, ბამბას, მისდევენ აგრეთვე მებაღეობას, მეაბრეშუმეობას და ამ ბოლო დროს მევენახეობასაც კარგათ მოკიდეს ხელი. სწავლა განათლების მხრივ სხვა საზოგადოების მცხოვრებთ აქაური მცხოვრებნი არ ჩამოუვარდებიან. აქ არსებობს სამი პირველ-დაწყებითი სასწავლებელი: ერთი ორკლასიანი [illegible] და ორი სამინისტრო [illegible] ერთი სამ კომპლექტიანი და ერთიც ერთ კლასიანი, სადაც მრავალი მოსწავლე სწავლობს. დღეს საზოგადოების მიზანია დაიარსონ პირველ-დაწყებითი უმაღლესი სასწავლებელი. ამის თაობაზე უკვე ქონდათ რამდენჯერმე მოლაპარაკება და ამ ბოლო დროს ოგვისტოში ბოქაულის ბ. ერ. ფხაკაძის თანდასწრებით მოხთა საზოგადო ყრილობა, ზემოხსენებული სასწავლებლის დაარსების შესახებ. საზოგადოებამ ერთხმად დაადგინა განაჩენი ამ სასწავლებლის გახსნის შესახებ და განაჩენი კიდევაც წარუდგინა დასამტკიცებლათ სათანადო მთავრობას. კარგს იზავდნენ ის პირნი, რომლის მეთაურობითაც არსდება ეს სასწავლებელი, რომ მასთან სამეურნეო განყოფილება დაარსდეს, რომელსაც დიდი მნიშვნელობა ექნება სოფლის მცხოვრებთათვის და ეხლავე აღძრავდნენ საკითხს ნებართვის შესახებ.

ეკაშვილი.

მოწოდება.

ყველამ იცის, თუ როგორი საჭიროებას წარმოადგენს, ოთხ-კედელშუა დამწყვდეულ ტუსაღებისთვის წიგნების კითხვა. ყოველი შეგნებული ქართველი, თუ რუსი, ვალდებულია დაეხმაროს ისედაც ტანჯულს და საზოგადოებრივ მოქმედებას მოკლებულ ტუსაღს.

ქუთაისის ციხის პირველი განყოფილების ტუსაღები ვკადნიერდებით და მივმართავთ ყველას, ვისაც გული შესტკივა ტუსაღების განვითარების საქმეში დაგვეხმაროს ქართულ-რუსული წიგნების მოწოდებით.

ამასთანავე ვთხოვთ „განათლების" რედაქციას თავისი ძველი გამოცემები დაგვითმოს. წიგნები მიიღება შემდეგი მისამართით: ქუთაისი. ბალახვანის ქუჩა ალექსანდრა ცერცვაძისას.

ტუსაღების მონდომ. **ალექსანდრა ცერცვაძისა.**

ჩვენი ფოსტა.

ბ. ნუცუბიძეს და ბახტაძეს. თ-დ ნიკოლოზ ჩიქოვანმა რედაქციას გადმოსცა ერთი თუმანი თქვენს გადმოსაცემათ. გთხოვთ მობრძანდეთ და მიიღოთ. თუ არ მობრძანდით, ხუთი დღის შემდეგ ისევ დაუბრუნდება ბ. ჩიქოვანს.

რედ.-გამომც. **ი. თ ცინცაძე.**

დაიბეჭდა ა. გარსევანიშვილის წიგნაკი მაია—მათე ყაჩაღათ წოდებული. იყიდება ყველა წიგნის მაღაზიაში.

მასწავლებელი ამზადებს ყველა საშუალო და დაბალ სასწავლებლისთვის; ვოლნოოპრედელიუშჩის 1 და 2 ხარისხისთვის; პრაპორჩიკების სკოლისთვის; მასწავლებლის ხარისხისთვის; სამინისტროს ტექნიკურის სასწავლებლისათვის, უმაღლეს პირველ დაწყებით სასწავლებლის მოწმობაზე; სპეციალურათ მეცადინეობს **არითმეტიკაში, ალგებრაში, გეომეტრიაში და ტრიგონომეტრიაში.** ადგილი: აბრინის ქ. ბალახვანის ქუჩიდან სახაზინო შალტის ახლოს, სახლი სამსარაძისა. ნახვა დიდას 11 საათიდან ნაშუადღევის 2 საათამდის, 5—6 საათამდის. 12—8

გამოვიდა და იყიდება ყველა მაღაზიაში
მთავრიშვილის წიგნის მაღაზიის გამოცემა ქართული წიგნი:
„ჩვენი ძველი მწერლობა და ხალხური პოეზია",
შედგენილი **ს. რ. გოლგაძის** მიერ. ფასი 6 აბაზი.

ვაცხადებ ქუთაისის საზოგადოების საყურადღებოთ, რომ ამა 1915 წლის 20 აგვისტოდან, ვორონცოვის ქუჩაზე, ჩემი სავაჭროს პირდაპირ გაიხსნა

დიდი იაფი ვაჭრობა
ფეხსაცმელეგისა და საგალანტერიო საქონლისა.
რომლის ფასები 50%-დან 75%-დე დაკლებულია.
თვ. პატივისცემით დ. მ. ბახტაძე.

თ. მთავრიშვილის და ამხ.
წიგნისა და საკანცელარიო მაღაზიას ამა 1915/16 სასწავლო წლ. დამზადებული აქვს ყოველნაირი
ქართული და რუსული სახელმძღვანელო **წიგნები,**
გეოგრაფიული ატლასები და კარტები და აგრეთვე საკანცელარიო ნივთები: რვეულები, კალმები, კარანდაშები, კალმის ტარები, საწერი და ფოშტის ქაღალდი და სხვა მრავალი საჭირო საკანცელარიო ნივთები. აქვე იყიდება **საყმაწვილო და სახალხო წიგნები, ყველა ახალი ქართული და რუსული ლიტერატურული ნაწარმოები და სხვ.**
თვ.